

**TÜRKİYE FAAL FUTBOL HAKEMLERİ VE
GÖZLEMCİLERİ DERNEĞİ**

EPAK ARŞİVİ

HAZIRLAYAN
UEFA HAKEM KOMİTESİ
2007

UEFA FUTBOLU ÖNEMSIYORUZ

Avrupa Futbol Federasyonları Birliği

UEFA Üye Federasyonlar
Dikkat: Hakemler Komitesi / Hakemlik Departmanı

Referansınız	Yanıtınız	Bizim Referansımız	Tarih
		NREF/wil	13.09.2007

Sayın Baylar,
Federasyonunuz için bu yayının elli kopyasını ekte gönderiyoruz. Bu kopyaları, *öncelikle* aşağıdaki federasyon üyelerinize vermenizi rica ederiz:

- Federasyonunuzun tüm uluslararası hakem ve yardımcı hakemleri;
- Federasyonunuzun tüm UEFA Hakem Gözlemcileri

Bu kişilere dağıtılmasının ardından kalan kopyaları, yine öncelikle federasyonunuzun hakem komitesinin diğer üyelerine olmak üzere istediğiniz şekilde dağıtabilirsiniz. Ne yazık ki daha fazla basılı kopya mevcut değil, bu nedenle PDF formatındaki elektronik versiyonu için UEFA Hakem Birimi (christopher.wild@uefa.ch) ile temasa geçebilirsiniz.

Bu konudaki işbirliğiniz ve kitapçığın ilgili kişilere ulaşacağı konusunda vermiş olduğunuz güven için teşekkür ederiz.

Saygılarımızla
UEFA
Chris Wild
Hakem Gelişim Sorumlusu

UEFA Hakem Gelişim Programı 2007

Hakemler için Pratik Bilgiler

İçindekiler

Giriş	4
UEFA Hakemleri için Genel Bilgiler	6
İletişim	6
Hakemler için Genel Hüküm ve Koşullar (2003 baskısı)	7
Hakem Ödemeleri	10
Hakem Raporu	13
UEFA maçlarında uygulanacak bazı ek talimatların hatırlatılması	16
Oyuncu Değişikliği	18
Maç Kâğıdı	19
2002-2007 UEFA Hakem kursu sonuçlarının özeti	22
Doğru karar verme; Fauller ve sonuçları	22
Fiziksel Temaslar (ellerin/kolların kullanımı)	26
Ellerle/kollarla illegal müdahale	27
Köşe vuruşları/serbest vuruşlar öncesinde kolların illegal kullanımı	28
Vücudun illegal kullanımı	28
Hakemi Kandırmaya Yönelik Davranışlar	29
Topa elle müdahale durumları	29
Oyuncuların tepkisini/itirazlarını içeren olaylar	30
Oyuncular arası itirazlar	30
Hakeme itiraz	31
Yoğun itirazla (hakemin etrafını sarma) başa çıkma	32
İletişim ve Yönetim	33
Avantaj kuralının Uygulanması	34
Serbest vuruşlarda Yönetim	36
Temaslı tehlikeli Oyun	37
Yeniden Oyun alanına Dönme	37
Yedek oyunculara Karşı Disiplin Cezaları	37
Pozisyon alma	37
Konsantrasyon	37
İşbirliği: Hakem Ekibi	38
Ofsayt	39
Saha dışı Top	42
Fauller/İhlaller	43
Hakemlerin açıkça hatalı görünen disiplin kararları	44
9.15m kontrolü	45
Yardımcı Hakemin Pozisyonu	45
Oyuncu Değişikliği	46
Bayrak Teknikleri	46
Taç Atışı Sorumluluğu	47
Kale Filelerinin Kontrol Edilmesi	47

UEFA Hakem Gelişim Programı 2007 Hakemler İçin Pratik Bilgiler

Giriş

UEFA Hakem Komitesi, 2002 yılından bu yana, elit, yeni, kadın, futsal ve yardımcı hakemler için düzenlediği kurs ve seminerlerin ardından genel sonuçları ve tavsiyeleri yayınlamaktadır. Bu sonuç ve tavsiyeler, hakemler, yardımcı hakemler ile UEFA Hakem Komitesi üyeleri arasında kurslarda yapılan açık tartışmaların bir sonucudur.

Bu sonuçlar, sayılarının düzenli olarak artması nedeniyle, 2005 yazında, her zaman hakemlerin elinin altında bulunacak bir cep kitapçığı formatında özetlenmiştir. Bu kitapçık, her yeni sezon öncesi güncellenmekte olup bu üçüncü baskıda, Ağustos 2006 ile Şubat 2007 tarihleri arasında düzenlenen UEFA Hakem kurslarından güncellemeler de bulunmaktadır. Yaz ve kış ana hakem kurslarına (Ağustos 2007 ve Şubat 2008) ait sonuçlar ise, www.uefa.com web sayfasının hakem bölümünde yer alacaktır ve bu kitapçığın bir sonraki baskısına dahil edilecektir.

Bu kitapçığın içeriği, FIFA Oyun Kurallarının uygulanması konusunda hakemlere yardımcı olunması amacıyla hazırlanmıştır ve hakemlerle çelişki anlamında görülmemelidir.

İlk bölüm, FIFA listesindeki yeni hakemlere verilen genel bilgilerin bir özetini sunmaktadır. Ayrıca FIFA'nın bir hakemi maçlarından birine atadığı andan itibaren başlayan idari süreci de anlatmaktadır. Saha içi ile ilgili genel talimatlar ve tavsiyeleri içeren ikinci bölüm, Oyun Kuralları kitapçığı ve UEFA yarışma düzenlemelerinde yer alan Hakemler, Yardımcı Hakemler ve Dördüncü Hakemler için Ek Bilgiler'i esas almaktadır. Final bölümü ise, 2002'den Şubat 2007 sonuna kadar olan UEFA Hakem kurs sonuçlarının bir özettir.

UEFA Hakemler Komitesi, bu kitapçığın sadece uluslararası hakemler, yardımcı hakemler, denetçiler ve gözlemciler için değil UEFA üye federasyonlarda yer alan tüm hakemler için de yararlı olacağını ummaktadır. UEFA, ayrıca bu pratiklerin uygulamalarının FIFA Oyun Kurallarının yorumlanması ve uygulanmasındaki standardı güçlendireceğini düşünmektedir.

Okuyuculardan, bu kitapçığın sonraki baskılarında bize yardımcı olabilecek yorumlarını UEFA Hakem Birimi'ne iletmelerini rica ederiz.

UEFA Hakemleri için Genel Bilgiler

Aşağıdaki bilgiler, FIFA listesine yeni giren hakemlere, bir UEFA maçındaki yönetim ile birlikte gerekli prosedür ve idari bilgileri vermelidir.

İletişim

UEFA'dan hakemlere gelen tüm atamalar ve bilgiler, aşağıdaki kişilerden oluşan Hakem Birimi'nden gelmektedir:

Yvan Cornu

(Hakem Birimi Başkanı)

Chris Wild

Luzia Porret

Natacha Perez

Marie-Christine Seydoux

UEFA Hakem Birimi, aşağıdaki kişilerin yer aldığı UEFA Hakemler Komitesi (Temmuz 2007 – Haziran 2009) ile işbirliği içinde çalışmaktadır:

Hakemler Komitesi

Başkan:	Angel Maria Villar Llona (İspanya)
Başkan Vekili	Şenes Erzik (Türkiye)
1. Başkan Yardımcısı:	Allan Hansen (Danimarka)
2. Başkan Yardımcısı:	Michal Listkilewicz (Polonya)
3. Başkan Yardımcısı:	Borislav Mihaylov (Bulgaristan)
Üyeler:	Marc Batta (Fransa)
	Pierluigi Collina (İtalya)
	Hugh Dallas (İskoçya)
	David R. Elleray (İngiltere)
	Bo Karlsson (İsveç)
	Josef Marko (Slovakya)
	Volker Roth (Almanya)
	Vladimir Sajn (Slovenya)
	Jaap Uilenberg (Hollanda)
	Sergey Zuev (Rusya)

Hakemler için Genel Hüküm ve Koşullar (2003 baskısı)

Bu hüküm ve koşulların bir kopyası, tüm uluslararası Avrupa hakemlerine verilecektir. UEFA, hakemler ve hakemlerin ulusal federasyonları arasındaki ilişki, bu hükümler ve koşullarla tanımlanmaktadır. UEFA maçını yönetmeyi kabul eden bir hakem, bu hüküm ve koşulların bağlayıcılığını kabul eder.

Atamalar

- Hakem atamaları, Hakemler Komitesi sorumluluğu altında UEFA Yönetimi tarafından hazırlanır.
- Yardımcı hakemler, ilke olarak, hakemler birliği tarafından önerilir. Fakat duruma bağlı olarak UEFA Yönetimi, yardımcı hakem atamalarını doğrudan yapabilir, örneğin; final turnuvaları için hakem üçlüsü atayabilir.

Uygunluk

Hakemler, sakatlık, mesleki nedenler, ailevi nedenler ve tatiller gibi nedenlerle uygun olmamaları durumunda UEFA'yı en kısa zamanda doğrudan ya da ulusal federasyonları aracılığıyla haberdar etmelidir. Hakemler, UEFA'ya bu bilgiyi vermeden önce maç atamasını beklememelidir.

Asla bir maçı sakat olarak yönetmeyiniz.

Maç Belgeleri

Hakemler, yönetecekleri her maç için aşağıdaki maç belgelerine ihtiyaç duyacaktır:

- Hakem rapor formu (7 sayfa)
- Ek teknik koltuklara izin verilmişse tamamlayıcı 8 ve 9. sayfalar
- Yarışma düzenlemeleri
- 6 adet yedek oyuncu kağıdı

(ev sahibi takım için 3 adet yeşil ve konuk takım için 3 adet turuncu)

- Dördüncü hakem notları için 1 adet kağıt
- 4 adet UEFA Fair-Play rozeti
- Hakem raporunun UEFA'ya geri gönderileceği adresli zarf

Yukarıdaki belgelerin yaklaşık 10 adet kopyası, yılda bir kez, hakemin adının yazılı olduğu bir zarf içerisinde hakemin bağlı olduğu federasyona gönderilecektir. Daha fazla kopyaya ihtiyaç duyulması durumunda hakemler, yedek kopyaların bulunması gereken federasyonları ile temasa geçmelidir. Eğer federasyonlar yedek kopyaya sahip değilse, lütfen doğrudan UEFA Yönetimine başvurunuz.

Seyahat düzenlemeleri: tek maç

UEFA Yönetimi, herhangi bir UEFA maçı için atanan tüm hakemler, yardımcı hakemler ve dördüncü hakemler için uluslararası seyahatleri düzenler.

Seyahat düzenlemeleri, doğrudan hakemlerin ulusal federasyonları ile UEFA seyahat acentesi Carlson Wagonlit arasında yapılır. Fakat UEFA Şampiyonlar Ligi ve UEFA Kupası'nın sonraki turları gibi maç hakemlerinin isimlerinin maçtan 2 gün öncesine kadar açıklanmadığı "gizli" maçlarda tüm seyahat doğrudan ilgili hakemle e-posta aracılığıyla yapılır.

Uçuşlar, genellikle Business Sınıf olarak ayarlanır. Hakem ekibi, maçtan 1 gün önce saat 17.00'dan önce varmalı ve ertesi sabah geç saatlerde ayrılmalıdır: ilke olarak 3 gün.

İstisnai durumlarda otomobil ya da tren ile yapılacak seyahat, sadece UEFA'dan önceden alınacak yazılı izin ile UEFA tarafından ayarlanabilir.

Seyahat düzenlemeleri: mini turnuvalar

UEFA tarafından yukarıdaki şekillerde düzenlenir. İlk maçtan önceki gün varış ve son maçtan sonraki gün ayrılış: ilke olarak 8 gün

Diğer seyahat gereklilikleri

- Vizeleri, hakemlerin ulusal federasyonları düzenlemelidir. Fakat, seyahat için gerekli vizenin alınması konusundaki son sorumluluk hakemin kendisine aittir.
- Hakemler, herhangi bir aile üyesi ya da arkadaşı ile seyahat etmemelidir (sadece hakem ekibi).
- Hakemler, aşırı bir konukseverlik beklememeli ve istememelidir (oteller, genellikle 4 ya da 5 yıldızlı olacaktır ve yemekler dahildir).
- Cep telefonun taşınması tavsiye edilir (acil durum ihtimali ile)
- UEFA 24 saat acil durum numarası: +41 848 02 27 27

Hakem Ödemeleri

Aşağıdakileri kapsamaktadır:

- 1) günlük ödenekler
- 2) iç harcamaları kapsayan götürü ücret
- 3) maç ücreti
- 4) kategoriye bağlı primler

1- 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren günlük ödenek 200 Euro'dur, ki bu miktar UEFA tarafından şu an komite üyelerine ve hakem gözlemcilerine ödenen ödeneğe karşılık gelir.

2- İç seyahat masrafları, hakem başına 200 Euro'luk götürü ücrete dahildir. Dahili masraflar, aşağıdakileri kapsar:

- Evden, otomobil, tren ya da taksi ile havaalanına gidiş ve havaalanından dönüş yolculuğu
- Park ücreti
- Vize masrafları
- Varıştan bir önce ve/veya ayrılıştan bir gece sonra hakemlerin ülkelerinde otelde geçirilen gece(ler)
- Maçın hakemlerinin hazırlıklarını iyileştirecek her türlü diğer masraflar

UEFA tarafından tahsis edilen toplam götürü ücretinin aşılması durumunda ek masraflar hakemlerin bağlı oldukları ulusal federasyonlar tarafından karşılanır.

3- Hakemlere ve yardımcı hakemlere maç ücreti ödenir, dördüncü hakemler sadece günlük ödenek alırlar. Maç ücretleri, yarışmaya ve söz konusu yarışma turuna bağlı olarak aşağıdaki şekilde belirlenir.

UEFA Yarışması – MAÇLAR	Maç başına her bir hakem için maç ücretleri	
	Hakemler	Yardımcı Hakemler
Avrupa Şampiyonası (eleme maçları) UEFA Şampiyonlar Ligi (üçüncü eleme turu) UEFA Kupası (16 turdan itibaren)	1.000 Euro	350 Euro
21 yaş Altı Avrupa Şampiyonası UEFA Şampiyonlar Ligi (birinci ve ikinci eleme turları) UEFA Kupası (bu tur da dahil 32 takımlık turuna kadar) UEFA İntertoto Kupası (Üçünü tur)	700 Euro	250 Euro
Gençler yarışmaları (19 yaş altı ve 17 yaş altı) Avrupa Bayanlar Şampiyonası UEFA İntertoto Kupası (birinci ve ikinci turlar) UEFA Bayanlar Kupası (çeyrek finalardan itibaren)	300 Euro	150 Euro
Avrupa Bayanlar 19 yaş Altı Şampiyonası UEFA Bayanlar Kupası (eleme turları)	200 Euro	100 Euro

5) Kategori esaslı primler, bir hakemin Hakemler Komitesi tarafından performans değerlendirmesi, fiziksel uygunluk seviyesi, deneyim, potansiyel, dil becerileri, UEFA kurslarına katılım, ulusal sıralama vb. gibi çeşitli kriterlere bağlı olarak atandığı kategoriye göre belirlenir.

Hakem Kategorisi	Maç Başına Prim 2007/08
------------------	-------------------------

Elit hakemler	3.500 Euro
Premier Kategorisi hakemleri	2.500 Euro
Kategori 2 hakemleri	1.000 Euro
Kategori 3 ve 4 hakemleri	100 Euro

2007/08 sezonundan itibaren elit, premier ya da kategori 2 hakemlerinin yanına atanan yardımcı ve dördüncü hakemler, aşağıdaki primleri alacaktır:

Yardımcı hakemlere maç başına ödenecek prim	2007/08
Elit hakemle birlikte atanan yardımcı hakem	1.000 Euro
Premier hakemle birlikte atanan yardımcı hakem	650 Euro
2. kategori hakemiyle birlikte atanan yardımcı hakem	350 Euro

Dördüncü hakemlere maç başına ödenecek prim	2007/08
Elit hakemle birlikte atanan dördüncü hakem	350 Euro
Premier hakemle birlikte atanan dördüncü hakem	350 Euro
2. kategori hakemiyle birlikte atanan dördüncü hakem	200 Euro

2007/08 sezonunda itibaren, bayan hakemler aşağıdaki kategori esaslı primleri alacaktır:

Bayan hakem kategorisi	Maç başına prim 2007/08
Bayan elit hakem	350 Euro
Bayan premier hakem	200 Euro

Daha önceden de olduğu gibi futsal hakemlerine, kategori esaslı prim ödemesi yapılmaz.

1 Ocak 2007 tarihinden itibaren, maç hakemlerine yapılacak tüm ödemeler, doğrudan hakemlerin kişisel banka hesaplarına yatırılmaktadır. Bu nedenle; UEFA'nın tüm banka detaylarına sahip olması ve banka detaylarındaki değişikliklerden haberdar edilmesi çok önemlidir.

Günlük ek ödenek

Carlson Wagonlit Seyahat Acentesi, uzun mesafe seyahat ya da en uygun uçuş düzenlemelerine göre yolculukların bir maç için 3 günü, mini turnuva için 8 günü aşması durumunda UEFA'yı haberdar eder. Günlük ek ödenekler, her bir maç hakemine ödenen miktara eklenecektir.

Hakem Raporu

Hakem Raporu, maçın bitiminde sonra en kısa zamanda İngilizce olarak doldurulmalı ve maç günü aşağıdaki numaradan UEFA'ya fakslanmalıdır:

0041 848 03 27 27

Her zaman raporunuzun bir kopyasını saklayınız.

Hakem İrtibat Görevlileri (uygun olması durumunda), raporu fakslamaları ve sizin için bir kopyasını almaları konusunda bilgilendirilmiştir. Hakemlere, faks için bir “gönderildi belgesi” almaları tavsiye edilir.

Raporu doldururken hakemler, aşağıdakilere özellikle dikkat etmelidir:

- oyuncu değişikliği ve kart gösterilme zamanları
- ihraç edilen, sarı kart gören ve değiştirilen her bir oyuncun forma /takım numarası
- ihraç söz konusuysa aşağıdakileri içeren ayrıntılı bir ihraç tanımı:
  - suçun şekli (örneğin; hücum oyuncusunun formasını çekerek bariz bir gol şansını engellemek / hücum oyuncusunu aşıllından tutarak bariz bir gol şansını engellemek)
  - oyuncunun ve topun konumu (topla oynama olasılığı), niyet.
  - Temasın vücudun neresinde meydana geldiği
  - Sonuçlar: sakatlık var ya da yok

Tanım, bir film senaryosu gibi tam olmalıdır (kim, nerede, ne zaman, ne ve nasıl); okuyan kişi (UEFA Disiplin Kurulu) uygun cezayı vermek için gerekli tüm unsurları raporda görebilmelidir.

Ek Olaylar

Hakemin, başka bir olay daha rapor etmesi durumunda, raporda mümkün olduğunca çok bilgi bulunması oldukça önemlidir. Belirli gerçekler (örneğin; atılan yabancı madde sayısı, nereden atıldıkları ve nereye gittikleri; toplu itiraz eden oyuncu sayısı gibi...) çok önemlidir. Bu gibi ciddi olayları rapor ederken UEFA Maç Temsilcisi ile irtibata geçmek yararlı olacaktır.

Basın Röportajları

Maça ilişkin hiçbir konu hakkında basınla röportaj yapılmayacaktır. Hakem, yaptığı tüm açıklamalardan sorumludur.

Hakemlerin ekipmanı

Hakemler, kendilerine UEFA tarafından gönderilen Adidas markalı malzemeleri – en son koleksiyon – kullanmalıdır; hakem ekipmanı üzerinde hiçbir rakip üreticinin adı/logosu görülmemelidir. Dördüncü hakem, UEFA takım elbisesinin ceketini giymelidir (UEFA Logolu). Gerekirse, hakem UEFA ceketini dördüncü hakeme verebilir.

Dil

İngilizce, uluslararası iletişim dilidir.

Sonuçlar

İyi hazırlanın ve sağduyulu olun. Hem maçtan hem de UEFA görevindeyken geçen tüm zamanınızdan zevk alın.

UEFA maçlarında uygulanacak bazı ek talimatların hatırlatılması

(Lütfen Oyun Kuralları ve UEFA yarışma düzenlemelerine bakınız)

Gol Kutlaması

Bir oyuncu, aşağıdaki durumlar da sarı kart ile uyarılmalıdır:

- Hakemin fikrine göre, provokatif, alaycı ya da tahrik edici olan mimikler yaparsa
- Atılan golden sonra çevre parmaklıklarına tırmanırsa
- Formasını başının üstünden çıkartırsa ya da başını forması ile örterse
- Başını ya da yüzünü maske ya da benzer bir nesne ile örterse

Oyuncular, slogan ya da reklam içeren iç giysilerini göstermemelidir. Temel zorunlu ekipmanda, herhangi bir politik, dini ya da kişisel ifadeler bulunmamalıdır. Fakat hakemler slogan ya da reklamı gösterme için formanın çıkarılmasının sarı kartlık bir durum olmadığını unutmamalıdır, bu davranışı yapan oyuncular yarışma organizatörü tarafından cezalandırılacaktır.

Hakemlerin gol kutlaması konusunda önleyici bir tutum sergilemesi ve sağduyu ile hareket etmesi beklenmektedir.

Saatler

Oynanan süreyi gösteren stadyumdaki saatler, her bir devrede 45 ve 90 dakika gibi normal süre sonunda durmak şartıyla maç esnasında çalışabilir. Bu koşul, oynanan ekstra zaman durumlarında da geçerlidir (15 ve 30 dakika sonra)

Dev ekranlar

Maçın oynandığı stadyum içerisinde dev ekranlarda eş zamanlı iletimlere izin verilmemektedir. Eş zamanlı iletimler ve tekrarlar, sadece basın monitörleri ve kapalı devre kanalı için mevcuttur. İlke olarak, maçın oynandığı stadyum içerisindeki dev ekranlardaki tekrarlar için UEFA lisansı gerekebilir.

Bu lisans, tartışmalı olayların tekrar izlenmesine izin vermez. Eğer bu kurala uyulmazsa, maç hakemleri bu durumu genellikle UEFA temsilcisine danıştıktan sonra UEFA'ya rapor etmelidirler.

Uygun olmayan oyun alanları

Konuk ekibin varmasının ardından eğer oyun alanının durumuna ilişkin şüpheler varsa, hakem oyun alanına gelerek oyun alanını inceleyecek ve sahanın oynanmaya uygun olup olmadığına karar verecektir.

Teknik Alan

Yedek kulübesinde sadece 6 takım görevlisi ve 7 yedek oyuncu olma üzere toplamda 13 kişinin oturmasına izin verilir. Bu kişilerin isimleri ve görevleri maç kağıdında listelenmelidir.

Eğer alan izin verirse, maç esnasında takıma teknik destek sağlayacak takım personeli için en fazla beş adet ilave teknik koltuğa izin verilir (ekipman sorumlusu, yardımcı fizyoterapist vb). Bu gibi koltuklar, teknik alanın dışında yer alır ve bankonun en az beş metre gerisinde konumlandırılır. Bu kişilerin isimleri ve görevleri de maç kağıdına listelenmelidir.

Dördüncü hakem, çatışmadan çok önleyici bir tutumla teknik alanları kontrol etmelidir.

Ancak, teknik alandakiler, yanlış davranışlarda bulunurlarsa, dördüncü hakem hemen maçın hakemini uyarmalıdır. Olayın önemine göre, hakem, suçu işleyeni sözlü olarak uyarabilir ya da bu kişiyi teknik alandan ihraç edebilir. Olaylar UEFA'ya **rapor edilmelidir**.

Oyuncu Değişikliği

Her takımın, maç sürecinde üç oyuncu değişikliği hakkı vardır. Değiştirilen oyuncuyu gösteren numaralı panellerin (oyuncu değişik tabelaları) kullanımı zorunludur. İyi bir iletişim için panellerin her iki yüzü de numaralandırılmalıdır.

Oyun süresince, yedek oyuncuların, ısınmak için teknik alandan ayrılmalarına izin verilir. Maç öncesi toplantıda, hakem oyuncuların ısınacakları yeri (birinci yardımcı hakemin ya da kale arkasındaki reklam panolarının arkasında) ve aynı zamanda kaç tane oyuncunun ısınacağını tam olarak belirler. İlke olarak takım başına üç yedek oyuncunun aynı anda ısınmasına izin verilmektedir, istisnai durumlarda ve sadece alan uygunsuzsa hakem belirlenen alanda her takımdan yedi oyuncunun aynı anda ısınmasına izin verebilir.

Maç Kağıdı

Her iki kulüp de, maçın başlamasından en az 75 dakika önce maç kağıtlarını teslim etmelidir.

İlk 11'te isimleri yazılan oyuncular, maça başlamalıdır.

Diğer **yedi oyuncu, yedek oyuncudur**.

Maç kağıdının tamamlanmasının, her iki takım tarafından imzalanmasının ve hakeme geri verilmesinin ardından ve eğer maç henüz başlamamışsa, aşağıdaki talimatlar uygulanmalıdır.

- Maç kağıdında ilk 11'de yazılan bir oyuncu herhangi bir nedenle maça başlayacak durumda değilse, diğer yedi oyuncudan biriyle değiştirilir. Bu gibi değişiklikler, yedek oyuncular listesinden tamamlanabilir. Maç esnasında, üç oyuncu değişikliği yapılabilir.
- Maç kağıdında yedek oyuncu olarak listelenen oyuncuların biri, herhangi bir nedenle sahaya çıkamazsa bu oyuncu değiştirilemeyebilir, bunun anlamı yedek oyuncu, ancak maç esnasında, hala üç oyuncu değişikliği yapılabilir.
- Eğer maç kağıdında adı yazılı olan bir kaleci, herhangi bir nedenle sahaya çıkamazsa, daha önce maç kağıdındaki listede olmayan bir kaleci, diğer kalecinin yerini alabilir.

Devre arası / ekstra zaman öncesi ara

Devre arası 15 dakikadır. Eğer ekstra zaman gerekirse, normal sürenin bitimi ile ekstra zamanın başlaması arasında beş dakikalık bir ara vardır. Kural olarak, oyuncular bu beş dakikalık ara süresince hakemin takdirine bağlı olarak oyun alanında kalacaktır.

Sıvı ihtiyacının giderilmesi

Oyuncular, oyun içindeki duraklamalarda sadece taç çizgisinde sıvı ihtiyacını giderebilir. Plastik su şişelerinin, çantaların ya da diğer su kaplarının oyun alanına atılmasına izin verilmez.

Takı

Hakemler, Kural 4 gereğince oyuncuların kendileri ve diğer oyuncular için tehlike oluşturacak herhangi bir takı takamayacağını unutmamalıdır. Bunlar eğer tehlikeliyse çıkartılmalıdır. Üzeri bantla kapatılmaz.

İlave Zaman Göstergesi

Dördüncü hakemler, hakemin talimatına bağlı olarak her bir devre sonunda verilen asgari ilave zaman gösterildiğinde, bu göstergenin sadece her bir devrenin son dakikasının sonunda gösterilmesi gerektiğini unutmamalıdır.

Kayıp zaman için verilen zaman, hakemin takdirindedir. Eğer ilave zaman sürecince oyuncu değişikliği, sakatlık değerlendirmesi, sakat oyuncuların tedavi için oyun alanından çıkarılması, zaman kaybı ya da diğer gecikmeler olursa, hakem bu kayıp zaman dilimi için de ilave zaman verecektir, bu dördüncü hakem tarafından gösterilmeyecektir.

Oyuncunun sakatlanması

Hakemler, bir oyuncunun sakatlanması durumunda aşağıdaki talimatları izlemelidir:

- Hakemin düşüncesine göre eğer oyuncunun sakatlığı ciddi ise oyun hemen durdurulur.
- Hakemin düşüncesine göre eğer oyuncunun sakatlığı hafifse, top oyun dışına çıkana kadar oyunun oynanmasına izin verilir.
- **Oyuncuya sorulduktan sonra**, hakem bir ya da en fazla iki tane doktorun oyun alanına girerek sakatlığın durumunu belirlemesine ve oyuncunun güvenle oyun alanından çıkarılmasına izin verir.
- Oyuncunun oyun alanında tedavisine izin verilmez.
- Oyuncunun oyun alanından en kısa sürede çıkarılması için sedye taşıyıcılarının da sedye ile birlikte doktorun yanında oyun alanına girmesi gerekmektedir.
- Hakemin doktoru oyun alanına çağırması ile oyuncu sedye ile ya da yürüyerek hemen oyun alanını terk etmelidir. Eğer oyuncu, buna uymazsa, sportmenlik dışı davranışından dolayı sarı kart ile uyarılmalıdır.
- Hakem, sakatlanan oyuncunun oyun alanından güvenle çıkarılmasını sağlamalıdır.
- Yarası kanayan bir oyuncu, oyun alanını terk etmelidir. Hakem kanamanın durduğundan emin olana kadar oyuncu oyun alanına giremez. Bir oyuncu, üzerinde kan bulunan forma giyemez.
- Eğer oyun başka bir nedenle durmadıysa ya da eğer bir oyuncu Oyun Kurallarının ihlali nedeniyle sakatlanmadıysa, oyun hakem atışı ile başlar.
- Top oyunda olsun ya da olmasın sakatlanan bir oyuncunun oyun alanına yeniden girmesine sadece hakem karar verir.
- Sakatlanan oyuncu, oyunun yeniden başlamasının ardından oyun alanına girebilir
- Sakatlanan oyuncu, top oyundayken oyun alanına taç çizgisinden girebilir. Top oyunda değilse, sakatlanan oyuncu, oyun alanına herhangi bir sınır çizgisinden girebilir.
- Hakem, her bir devre sonunda sakatlık nedeniyle kaybolan zamanın tamamını oynatmalıdır.

İstisnalar: Bu kurala istisnalar sadece:

- kalecinin sakatlanması,
- bir kaleci ve saha dışı bir oyuncunun çarpışması ve hemen müdahale gerektirmesi,
- dil yutması, bilinç kaybı, bacağı kırılması gibi ciddi sakatlıkların olması durumu

2002–2007 UEFA Hakem Kursu Sonuçlarının Özeti

UEFA Hakem Komitesi ve UEFA Hakem kurslarına katılan hakemler ve yardımcı hakemler arasındaki müzakereler sonunda, aşağıdaki uygulamaların Oyun Kurallarının yorumlanması ve uygulanması konusundaki standardı güçlendireceği kararına varılmıştır.

Doğru Karar Verme; Fauller ve sonuçları

Bir faulün ciddiyetini ve bariz bir gol şansını engelleyip engellemediğini ya da önemli bir hücumu durdurup durdurmadığını belirlemek için kriter (ve bu gibi durumlarda uygulanacak doğru ceza) belirlenmiştir.

Faulün şiddetinin belirlenmesi

Bir faulün şiddetini belirlerken (tekme atmak, çelme takmak, üstüne atlamak, vurmak, itmek, ya da şarj gibi) hakemler, aşağıdakileri gözönünde tutmalıdır:

- Niyet ya da kötü niyet unsuru
- Oyuncunun hareketinin hızı (şiddeti)
- Topa hakim olma şansı
- Rakibinin güvenliğini tehlikeye atıp atmadığı

Topla birlikte rakibe hızlı temaslar gibi rakibin güvenliğinin ve sağlığının göz ardı edildiği durumlarda müdahalenin belirlenmesine önem verilmelidir. Hakemler, olası sonuçları ve rakibin güvenliğini göz ardı ederek yapılan hızlı fiziksel müdahalelerde sert önlemler almalıdır.

Topla oyun devam etse de bir tutma, dikkatsizce olarak değerlendirilebilir (ya da aşırı güç kullanımı). Topla birlikte rakibe hızlı temaslar gibi rakibin güvenliğinin ve sağlığının göz ardı edildiği durumlar, uygun şekilde – normal olarak sarı kart ile ve faulün sert olması durumunda ise kırmızı kartla- cezalandırılmalıdır.

Rakibin güvenliğini tehlikeye atan aşırı gücün kullanıldığı müdahaleler, ciddi faul olarak değerlendirilmeli ve faulü yapan oyuncu oyundan çıkarılmalıdır. Barbarlığın cezası her zaman kırmızı karttır.

Eğer bir oyuncu, aşırı güç kullanıyorsa ya da rakibinin güvenliğini tehlikeye atıyorsa, temasın arkadan, önden ya da yanlardan olmasının bir önemi yoktur.

Hakemler, sert/düzgün müdahalelere izin vermeleri ve sadece dürüst olmayan hareketleri cezalandırmalarını gerektiğini, fakat rakibinin daha ciddi bir ceza alması için müdahalenin etkisini abartan bir oyuncunun da sportmenlik dışı davranıştan dolayı suçlu olduğunu unutmamalıdır.

Koşullar

Bir faulün şiddetini belirlemeye ek olarak, hakemler faulün yapıldığı koşulları da gözönünde bulundurmalıdır:

- Bariz bir gol şansı engellendi mi? (kırmızı kart)
- Önemli bir atak engellendi mi? (sarı kart)

Bariz bir gol şansının engellenip engellenmediğinin değerlendirilmesinde aşağıdaki kriterler, kullanılır:

- Topu kontrol etme olasılığı

- Hücüm oyuncusunun pozisyonu
- Hareketin yönü (hücüm oyuncusuna ve topa)
- Kale çizgisinin mesafesi
- Savunma oyuncularının/kalecinin pozisyonu
- Bir serbest vuruş (ya da penaltı vuruşu) ile cezalandırılacak bir faul ile durdurulmasaydı, atak bariz bir gol şansı üretecek miydi?

Umut vadeden bir atağın engellenip engellenmediğinin değerlendirilmesinde aşağıdaki kriterler kullanılır:

- Faulün konumu
- Oyuncunun topla oynama şansı
- Takım arkadaşlarının pozisyonu
- Rakiplerinin pozisyonu
- Kaleye uzaklık
- Atak bir faulle durdurulmasaydı kısa zaman diliminde içinde gelişecek miydi?

Bariz bir gol şansının kaleci ya da saha dışı bir oyuncu tarafından haksız şekilde engellenmesi arasında bir fark yoktur.

Diğer Haksız hareketler (topu tutma, topa elle müdahale...)

Hakemler, Oyun Kurallarına göre topu tutma ya da topa elle müdahale gibi ihlallerin cezasının sadece serbest vuruş olduğunu unutmamalıdır. Fakat, eğer ihlal açıksa oyuncu sportmenlik dışı davranışından dolayı sarı kart ile cezalandırılmalıdır.

Fiziksel Temaslar (ellerin/kolların kullanımı)

Futbol, fiziksel temasın oyunun doğal bir bölümü olduğu ve sadece haksız fiziksel temasın cezalandırılmasının gerektiği bir spordur.

Daha büyük bir uyum için, haklı temas ve cezalandırılabilir temaslar arasında ayırım konusunda hakemlere yardımcı olacak kriterler belirlenmiştir.

Hakem kararlarında, aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulmalıdır:

- Savunma oyuncusu el/kol teması ile haksız şekilde hücüm oyuncusunun hareketini engelledimi?
- Temas, hücüm oyuncusunun ilerlemesini ve ya da takımın hücümünü olumsuz yönde etkiledi mi?
- Temas, engelleme amacıyla mı (yoksa kazara mı)?
- Savunma oyuncusu, hücüm oyuncusunun oyun alanında seçtiği pozisyonunu açıkça sınırlamak için ellerini/kollarını kullandı mı?
- İlegal el/kol temasını hücüm oyuncusu mu başlattı?
- Hücüm oyuncusu, vücut temasını hakemi kandırmak ve bir serbest vuruş ya da penaltı kazanmak için mi kullandı?

Tüm bu kriterleri inceledikten sonra, hakem aşağıdaki kararları verir:

- haksız fiziksel temas (tutma, itme...) – serbest vuruş /penaltı vuruşu verilir
- hücüm oyuncusu, hakemi kandırmaya çalışmıştır – kandırma girişimi, oyuncu sportmenlik dışı davranış nedeniyle sarı kart ile cezalandırılır ve oyun, rakip takımın indirekt serbest vuruşu ile yeniden başlar.

Haksız teması, savunma ya da hücum oyuncusu başlatabilir. Eğer her iki oyuncu da haksız temas kullanırsa, teması başlatan taraf rakibin serbest vuruş/penaltı vuruşu kullanması ile cezalandırılır. Buna ek olarak her iki oyuncuya da disiplin cezası verilebilir.

Ellerle/Kollarla İlegal Müdahale

Gelişmiş konsantrasyon, artan ilgi ve daha büyük bir farkındalık, hakemlerin olası illegal müdahaleler konusunda tetikte olmalarını sağlar. Müdahalelerde sadece ayaklara/bacaklara konsantre olmayarak hakemler, dirseklerle ve kollarla yapılan ve uygun olarak cezalandırılması gereken bu güçlü, haksız fiziksel temasları ayırt edecektir.

Rakibinin yakınında sıçrayan ve kasıtlı olarak doğal olmayan bir şekilde kollarını açan oyuncunun neden olduğu tehlikeye dikkat çekilir.

Hakemler, aşırı güç kullanımının olduğu müdahaleleri (ve bu nedenle rakibin güvenliğini tehlikeye atan) sert faul olarak değerlendirerek ve kırmızı kart ile cezalandırarak oyuncuları haksız oyundan koruma sorumluluklarının farkında olmalıdır.

Rakibe karşı bir silah gibi kasıtlı olarak kullanılan dirsekler/kollar da bu kategoridedir.

Köşe vuruşları / serbest vuruşlar öncesinde kolların illegal kullanımı

Özellikle köşe vuruşları ve kaleye yakın serbest vuruşlar öncesinde kolların illegal kullanımı, gitgide daha yaygın olmaya başlamıştır.

Hakemler, bir köşe vuruşu ya da serbest vuruşta topun oyuna sokulmasında insiyatif sahibi olmalı ve engelleyici önlemler aldıkları açıkça görünmelidir. Örneğin oyuncular ceza sahası içinde ya da yakınında pozisyon almaya çalışırken, erken önlemlerle karmaşa engellenebilir.

Hakemin ilk engelleyici hareketinden sonra ve top oyuna sokulmadan önce herhangi bir benzer kötü davranış, davranışın şiddetine göre sarı ya da kırmızı kartla cezalandırılmalıdır.

Top oyuna sokulduktan sonra (ve ilk önleyici ve/veya disiplin hareketini takiben) hakemler, devam eden tutmalara, itmelere vb ihlalleri yapan takıma göre serbest vuruş ya da penaltı vuruşu vererek daha sert bir tutum sergilemelidir. Uygun durumlarda, daha fazla disiplin cezaları da gerekli olabilir.

Vücudun İlegal Kullanımı

Umut vadeden bir atağı durdurmak ya da bir oyuncunun takım arkadaşından pas almak için hareket etmesini engellemek için vücudun kullanımı konusunda artan bir eğilim vardır. Hücumu durdurmak amacıyla çelme takma ve forma çekme gibi faullerin sayısının az olması sevindirici olsa da, birçok hücum hareketi vücudun illegal kullanımı (vücut kontrolü) ile durdurulmaktadır. Umut vadeden bir atağın haksız bir şekilde durdurulduğu bu gibi durumlarda hakemlerin sportmenlik dışı davranış nedeniyle sarı kart ve ek olarak serbest vuruş/penaltı vuruşu vermeleri tavsiye edilir. Vücudun illegal kullanımında aşırı güç kullanımı, şiddet ve barbarlık varsa, Oyun Kuralları gereğince kırmızı kart verilmelidir.

Hakemi Kandırmaya Yönelik Davranışlar

Hakemi kandırmaya yönelik davranışlara bağlı olarak, oyun alanının herhangi bir yerinde yapılan bu hareketler, sportmenlik dışı davranış sebebiyle sarı kart ile cezalandırılmalıdır.

Hakemi kandırmaya yönelik davranışlar aşağıdaki durumlarda meydana gelebilir:

- oyuncular arasında **hiçbir temasın olmadığı durumlarda**,
- hücum oyuncusu, rakibine hafif **temasta bulunduğu**,
- bir oyuncunun rakibi ile teması **başlatmasının** ardından,
- rakibinden olası bir temas **bekleyen** oyuncu tarafından yapıldığındaki durumları içerir.

Ne yazık ki, hakemim işini daha da zorlaştıran bu gibi kötü davranışların sayısı artmaktadır. Ancak hakemler, bu gibi olaylara karşı dikkatli olmalı ve kandırmaya yönelik davranışların oyun içerisinde azaltılması için bu hareketleri ciddi şekilde cezalandırmalıdır. Hakemi kandırmaya yönelik davranışların cezalandırılmaması kabul edilemez.

Topa elle Müdahale Durumları

Her ne kadar futbol, oyuncuların el ve kollarını, hareketlerinin doğal bir parçası olarak kullandıkları bir spor dalı olsa da, bir oyuncunun topu kasıtlı olarak tutup tutmadığına karar verilmelidir. Aşağıdaki noktalara dikkat edilmelidir:

- El mi topa gidiyor yoksa top mu ele gidiyor?
- Oyuncunun elleri ve kolları doğal pozisyonda mı?
- Oyuncu topun eline çarpmasından kaçınıyor mu?
- Oyuncu topun eline çarpmasından kaçabilir mi?
- Oyuncu el ya da kolunu topa dokunmak için bilerek mi kullanıyor?

Hakemler, ayrıca olası ek durum ve sonuçlarını düşünmelidir, örneğin; ihlal nasıl ve nerede oldu (atağı durdurdu mu? Bariz bir gol şansını engelledi mi?). Daha sonra bu ihlali Oyun Kurallarına uygun şekilde cezalandırmalıdır.

Oyuncuların Tepkisini/İtirazlarını içeren olaylar

Oyuncular arası itirazlar

Hakemler, cezaların standart olmasını sağlamalıdır. Karmaşanın olduğu alana anında gitmenin ve disiplin cezasını uygulamanın çok büyük yararları vardır.

Bir hakem, olay yerine hemen gitmezse tepkiler ve rövanş hareketler gelir ve sorun kemikleşir.

Oyuncular arasındaki kemikleşmiş karmaşayı önlemek olası değilse, hakem neler olduğunu detaylı olarak incelemeli ve kavga eden oyuncuları ayırmak için araya girmekten kaçınmalıdır.

Oyunculara müdahale ederken hakem ya da yardımcı hakemin neden olduğu fiziksel temaslardan normal şartlarda kaçınılmalıdır. Düdüğün güçlü bir şekilde çalınması yararlı olabilir, fakat oyunculara bağırıktan kaçınılmalıdır.

Hakemler, sadece olayı başlatan oyuncu ya da oyuncuları değil itirazlarda bulunan diğer oyuncuları da cezalanmalıdır. Bu gibi olaylarda yer alan tüm oyuncular, uygun şekilde cezalandırılmalıdır ve her takımdan en az bir oyuncu sarı kart ile uyarılmalıdır. Kavga durumunda (aşırı güç kullanımlı temaslar) sarı kart yeterli bir ceza değildir. Belirli bir mesafeden gelerek bu gibi olaylara dahil olan oyuncular belirlenerek sarı kart verilmelidir.

Yardımcı hakemlerden biri, olayları izlerken ve kayıt ederken, diğer yardımcı hakem hakeme yakın durmalıdır. Dördüncü hakem, durumu izlerken teknik alanlar arasındaki konumunu korumalıdır.

Hakem ve yardımcı hakem(ler) ve dördüncü hakem gerekirse maç yeniden başlamadan önce birbirleri ile konuşmalıdır.

Hakeme İtiraz

Oyun Kurallarına göre, sözle ya da hareketle hakeme itiraz eden oyuncu uyarılmalıdır.

Oyuncular, aşağıdaki şekillerde itiraz edebilirler:

- mimiklerle ya da hakeme ya da yardımcı hakeme doğru tepkili bir şekilde koşarak
- hakemin etrafını sararak (toplu itiraz /baskı) – bu durumda en az bir oyuncuya sarı kart gösterilmesi beklenir
- açık şekilde sözlü ya da işaretlerle rakip için sarı kart isteyerek

UEFA, hakemlerin bu itirazlara karşı katı bir tutum sergilemelerini ve sarı kart ile cezalandırmalarını beklemektedir.

Hakeme sportmenlik dışı fiziksel temas, kırmızı kart ile cezalandırılır.

UEFA, saha içinde ve dışında hakemlere itiraz edilmesi ve tacizde bulunulmasına son verme konusunda kararlıdır.

Yoğun itirazla (hakemin etrafını sarma) başa çıkma

Gergin olayların (toplu itiraz/ anlaşmazlıklar gibi) yönetiminde hakem, sakin kalmalı ve konsantre olmalıdır. Hakem, sportmenlik dışı davranışı nedeniyle sarı kart vermek için diğer oyuncuların arasından doğal bir alana çıkarılması gereken asıl protestocuyu/ saldırganı anında belirleyerek olayı dağıtmaya çalışmalıdır. Diyalog, asgari seviyede tutulmalıdır; hakem, sakin, sert durmalı, söz konusu oyuncularla göz temasını korumalıdır. Hakeme sportmenlik dışı temas gibi ciddi bir suç söz konusu ise, kırmızı kart yine sakin ve kararlı bir şekilde verilmelidir.

Bu gibi durumlarda en yakın yardımcı hakem, hakeme yardım edebilir. Diğer yardımcı hakem ve dördüncü hakem, olayın ayrıntılarını incelemeli ve kayıt etmelidir.

Daha sonra oyun en kısa sürede yeniden başlatılmalıdır. Olaya müdahaledeki gecikmenin neden olduğu kayıp zaman, normal şekilde giderilir.

İletişim ve Yönetim

Olumlu vücut dili

Oyuncularla olumlu bir iletişim aracı olarak, karar verirken, diğer katılımcılarca açıkça anlaşılmayan olayın doğru şekilde açıklanması için ihtiyatlı açıklayıcı işaretler kullanmak yararlı olabilir. Örneğin bir sarı kartın bir dizi ihlal (sürekli olarak Oyun Kurallarının ihlali) için verildiğinin gösterilmesi, bu sarı kartın sadece son ihlal için verilmediğinin oyuncularca anlaşılması konusunda yararlı olabilir.

Fakat bu gibi ilave ihtiyatlı işaretler (örneğin; forma çekme vs) sadece kararı açıklamak için kullanılır, doğrulamak için değil.

Teknik Alan

Teknik alan yönetimi, normal olarak dördüncü hakeme bırakılmalıdır. Dördüncü hakem, hakemin beklentilerine uygun olarak (maçtan önce konuşulduğu şekilde) görevlerinin bilincinde olmalıdır, fakat teknik direktörün herhangi bir müdahale olmadan görev

sorumluluklarını yerine getirmesine imkan sağlamalıdır. “dikkat çekmeme” yaklaşımı tavsiye edilmektedir.

Eğer teknik alanda ya da hakemin dikkatini gerektiren banklara yakın alanda sorun meydana gelirse, her iki yardımcı hakem de normal pozisyonları korumalı ve hakeme rapor etmek için oyun alanında olan her şeyin farkında olmalıdırlar.

İlke olarak, sorumluluklarını yerine getiren teknik direktör işini yapmakta özgürdür, fakat açıkça hakemi ya da yardımcı hakemleri eleştirdiği durumlarda bu davranışını sonlandırmak için gerekli önlem alınmalıdır.

Avantaj Kuralının Uygulanması

Avantaj Kuralı

Oyuncular, teknik direktörler ve taraftarlar, oyunun akmasını isterler, fakat bazen avantaja izin vermek kontrolü tehdit edebilir.

Avantaj kuralının olası kullanımını (ya da oyunu durdurmaya) düşünürken, hakemin ihlalin yapıldığı takımın oyunun devam etmesinden avantaj elde edip etmediğini –“takım yararı”- değerlendirmesi önemlidir, çünkü sadece top hakimiyeti bir takım için her zaman bir avantaj değildir. Hakemlerin, mümkünse ihlali yapmayan takımın gerçekten hücum olasılığına sahip olup olmadığını değerlendirmek için “bekle ve gör” yaklaşımını benimsemeleri tavsiye edilmektedir.

Fakat birçok takımın artık rakibin ceza sahasına yakın yerlerden serbest vuruş çalışmaları yaptığını hatırlamak, avantaj kuralının uygulanmasını göze almaktansa özellikle fiziksel müdahaleler için bir serbest vuruş kararına varmak takımın yararına olacaktır.

Hakemler, avantaj kuralı uygulandığında bunu anında SESLE belirtmek ve KOL işareti ile onaylamanın önemli olduğunu unutmamalıdır, böylelikle oyuncular faulün görüldüğünü ve kaçırılmadığını anlarlar. Bu yaklaşım, avantajın hemen ortaya çıkmaması ve daha sonra bir serbest vuruş verilmesi dahil tüm durumlarda kullanılmalıdır.

Top kontrolü olsa dahi topu mevcut pozisyonunda tutmak, geriye pas vermek ya da savunma oyuncularını tarafından prese alınmak her zaman bir avantaj değildir. İlke olarak, avantaj kuralı, sadece umut veren bir hücum ya da bariz bir gol şansı söz konusuysa uygulanmalıdır.

Buna ek olarak hakemler, aşağıdakileri de göz önünde bulundurmalıdır:

- ihlalin sahada meydana geldiği yer
- faul yapan oyuncu sarı kart ile cezalandırılmalı mı?
- faul yapan oyuncu ikinci sarı kartı görmeli mi?
- faul yapan oyuncu direkt kırmızı kart görerek oyundan ihraç mı edilmeli?

Eğer hakem, bir faulün tehlikeli ya da ciddi olduğuna karar verirse, çok önemli bir atak yoksa oyunu durdurmalıdır, örneğin; oyunu kontrol altında tutmak “takım yararından” daha önemli olacaktır.

Bu koşullarda hakem faulü yapan oyuncunun ikinci sarı kart görmesi gerektiğini ya da ilk faulden dolayı doğrudan kırmızı kart ile ihraç edilmesi gerektiğini düşünüyorsa, avantaj göz ardı edilmeli (bariz gol şansı durumları haricinde) ve hemen serbest atış verilmelidir.

Özet olarak, Hakemlerin geniş bir bakış açısına sahip olması ve sadece faullere (cezası ve konumu) odaklanmaması gerekmektedir. Avantaj kuralının uygulandığı durumda, oyun durduğunda doğru disiplin cezaları verilmelidir. Çok fazla avantaj, daha sert faullere neden olabilir. Kendi ceza sahası içindeki ya da yakınındaki savunma oyuncuları için avantaj kuralının uygulanması oldukça azdır (sadece topa tam hakimiyetleri varsa, savunma oyuncusunun yakın çevresinde hiçbir rakip oyuncu yoksa).

Serbest Vuruşlarda Yönetim

Aşağıdaki prosedürler, serbest vuruşların kontrolü ve yönetiminde yardımcıdır.

- 1) Herhangi bir disiplin önlemi alındığında, topun faulün yapıldığı yere yerleştirildiğinden emin olun.
- 2) Eğer hücum eden takım “hızlı” bir serbest vuruş yapmamaya karar verdiyse, işaret için beklemlerini açıkça belirtin (vuruşu yapacak oyuncuya düdüğü göstererek). Eğer vuruş işaretten önce yapılırsa, **erken vuruşun sonucu ne olursa olsun** vuruş tekrarlanmalıdır. İhlali yapan oyuncuya sarı kart gösterilmelidir.
- 3) Savunma oyuncularını topun önünden alın.
- 4) Mesafeyi barajdan değil , yanlara doğru ölçerek ve ayrıca topun pozisyonunu da kontrol ederek “barajı” ayarlayın.
- 5) Doğru pozisyon alın (topu, duvarı ve yardımcı hakemi izleyin)
- 6) Serbest vuruşun yapılacağı işaretini verin. Eğer savunma oyuncuları, vuruş yapılırken barajdan ileri doğru hareket ederse, serbest vuruş tekrarlanır. Eğer vuruş gol olmazsa, ihlali yapan oyuncuya sarı kart gösterilir.
- 7) Atış tekrarı için topun aynı noktaya yerleştirildiğinden emin olun ve aynı prosedürü izleyin.

Temaslı Tehlikeli Oyun

Eğer bir oyuncu, tehlikeli bir şekilde davranırsa ve rakibine temas ederse, hakem bu daha ciddi faulü cezalandırmalıdır, örneğin; temasa bağlı olarak **direk** serbest vuruş kararı vermelidir. Eğer gerekirse disiplin işlemleri yapılmalı, müdahale sert ise sarı kart gösterilmelidir.

Yeniden oyun alanına dönme

Hakemin bir oyuncuya yeniden oyun alanına dönmesi için işaret vermesinin ardından, oyuncu oyunda hemen yeralabilir.

İşaret verirken, hakem topun ve diğer oyuncuların konumu da göz önünde bulundurmalıdır.

Yedek Oynuculara Karşı Disiplin Cezaları

Yedek bir oyuncuya disiplin cezası verirken hakem sarı ya da kırmızı kart kullanarak anlaşılır bir şekilde işaret verir.

Pozisyon Alma

İyi pozisyon alma ve yan görüş, faulün şiddeti ve koşullarının optimum değerlendirmesi için önemlidir. Yardımcı hakem de hakeme gerekli bilgileri sağlayabilir.

En üst düzey UEFA hakemleri, UEFA Hakemler Komitesi'nin tavsiye ettiği esnek ve geniş çapraz çizgi kullanmanın yararlarının bilincindedir. Mümkün olan her durumda yardımcı

hakemle göz temasını koruyarak olayların görüldüğü açıyı iyileştirmek için pozisyon alma (oyunu hakem ile yardımcı hakem arasında tutma) ana ilke olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

Ceza sahası yakınındaki serbest vuruşta, hakem 9.15m mesafeyi ölçerken görülmeli ve daha sonra sağda değil solda pozisyon almalıdır (örneğin; geniş çaprazında bire kez daha hareket eder). Bu pozisyonun alınmasıyla olayları yanlış değerlendirme ya da kaçırma şansının daha az olduğu görülmüştür.

Konsantrasyon

Konsantrasyon eksikliği ya da aceleci olmak, ceza verilecek oyuncuların belirlenmesinde hatalar yapılmasına neden olabilir. Aşağıdaki prosedürler, disiplin cezaları uygulanırken yardımcı olacaktır:

- Cezalandırılacak oyuncu(ları)yu izole edin ve belirleyin
- Dört hakemin de oyuncunun kimliğini not etmeli ve oyuncunun daha önce sarı kart görüp görmediğini kontrol etmelidir

Ancak daha sonra oyun yeniden başlayabilir.

İşbirliği: Hakem Ekibi

Maç öncesi konuşmalar

Teknikleri uygulanması ve hakemlerden her birinin aynı Oyun Kurallarını bilgisi ve yorumuna sahip olması ile ekip çalışması gelişebilir. Ekip üyeleri, ayrıca birbirlerinin farklı görevlerine saygı duymalıdır. Hakem ekibi ancak, hakemin maç öncesi açık ve dürüst talimatlar ve müzakereler için sorumluluk alması, sorulara açık olması ve ekibin sonuçları paylaşması durumunda başarılı olur.

Hakem ekiplerine, her birinin görevi hakkında maç öncesi ayrıntılı müzakerelerin yararları ve gerekliliği ve böylelikle görev ve sorumluluklarına ilişkin hiçbir şüphenin kalmayacağı hatırlatılır.

Hakemler, hakem ekibi her ne kadar daha önce birçok durumda beraber çalışmış olsa da maç öncesi ayrıntılı bilgiler vererek maç içindeki işbirliğini sağlamak için yardımcı hakemlerin hazırlanmasına yardımcı olmalıdırlar. Standart yaklaşımı izlemek, Oyun Kurallarının uygulanmasında özellikle ofsayt durumlarında daha büyük bir uyum sağlayacaktır. Herhangi bir maçta ekip lideri olarak hakem karar almadaki son sorumluluğunu kabul etmek zorundadır.

İki yönlü iletişim ile göz teması ve karşılıklı farkındalık çok önemlidir.

Ayrıca Hakem ekibinin maç sonrası ekip çalışması değerlendirmesini yapmak için zaman ayırması tavsiye edilir.

Ofsayt

1. Eğer bir yardımcı hakem, ofsayt pozisyonundan emin değilse, bayrak kaldırılmamalıdır (örneğin; şüpheli durumda avantaj hücum eden takıma verilmelidir).
2. Bir hücum oyuncusunun rakip kaleye ikinci en son savunma oyuncusundan daha yakın olup olmadığına karar verirken bu en son ikinci savunma oyuncusuna bağlı olarak hücum oyuncusunun başının, ayaklarının ve vücudunun konumuna bakılmalıdır.
3. Doğru ofsayt kararı için, yardımcı hakem bayrağı kaldırmamalı ve aşağıdaki kriterleri değerlendirmek için “bekle ve gör” tekniğini uygulamalıdır:

- a. Topun hareketi
(yönü, hızı, mesafesi, yön değiştirme vs)
- b. Aktif oyunda oyuncunun varlığı:
  - oyuna müdahale ile
  - rakibe müdahale ile
  - avantaj kazanarak
4. Hakemler ve yardımcı hakemlere, Uluslararası Federasyonlar Birliği Yönetim Kurulunun 2005 yılının başlarındaki Kural 11 hakkındaki 2 no'lu kararından haberdar olmalıdırlar.

Aktif oyuna katılım unsurlarının tanımları aşağıdaki gibidir:

- Oyuna müdahalenin anlamı, bir takım arkadaşı tarafından pas atılan ve dokunulan topun oynanması ya da topa dokunulmasıdır.
- Rakibe müdahalenin anlamı, bariz bir şekilde rakibin görüş çizgisini ya da hareketini engelleyerek ya da hakemin düşüncesine göre rakibi aldatıcı veya oyalayıcı mimik ve hareketler yaparak rakibin topla oynamasını önlemektir.
- O pozisyonda olarak avantaj elde etmenin anlamı, ofsayt pozisyonundayken kale direkleri ve kale üst direğinden geri dönen ya da ofsayt pozisyonundaki rakipten geri dönen topla oynamaktır.

Elit hakemler ve yardımcı hakemler arasındaki konuşmalar sonrası, özellikle “rakibe müdahale” “aktif oyunda yer almak” ile birlikte Ofsayt Kuralının yorumlanmasına ve uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla talimatlar hazırlanmıştır. “Hakemin düşüncesine göre rakibi aldatıcı veya oyalayıcı mimik ve hareketler yapmak” bağlamında pratik olarak ofsayt pozisyonundaki bir oyuncu ve ayrıca hakemin kararına göre, topun gidiş yönüne doğru, oyuna ya da rakibine müdahale eder.

Benzer şekilde

- Ofsayt pozisyonundaki bir oyuncu, tutumu ve hareket yönü ile top yolunun yakınında hakemin kararına göre rakibine müdahale eder (örneğin; top yoluna yaklaşmak)
- Ofsayt pozisyonundaki ve açıkça kalecinin görüş çizgisindeki bir oyuncu (kaleci ve topa vuran oyuncu arasında), hakemin kararına göre kaleciye müdahale eder (dikkatini başka yere çekme)

Bu nedenle; IFBA Kural 11 Karar 2'nin resmi yazılımı önceki hiçbir düzenlemeyi değiştirmez.

5. “O pozisyonda olarak avantaj elde etmek” ile ilgili olarak Ofsayt Kuralının yorumlanması ve uygulanması ile birlikte, yardımcı hakemler, kale direkleri, kale üst direği ya da kaleciden dönen topun takım arkadaşı tarafından topun en son oynanıldığı anda ofsayt pozisyonunda bulunan bir oyuncuya gelmesi durumlarında dikkatli olması gerekliliğinden haberdar olmalıdır.
6. Ofsayt kararı veren yardımcı hakemler, kararın doğru ve biraz geç olmasının hızlı ve yanlış olmasından daha iyi olduğunu bilmelidirler.
7. Ofsayt kararı için bayrak işareti verilirse ve bu işaret hakem tarafından hemen görülmezse; yardımcı hakem işaret tam olarak görülene kadar ya da top tamamen savunmadaki takımın kontrolüne geçene kadar işareti göstermeye devam etmelidir (elektronik uyarı sinyali, hakemi bayrak işareti konusunda uyararak için kullanılır).

8. Yardımcı hakemin “ofsayt değil” kararı verdiği zor değerlendirmeler için ihtiyatlı bir el işareti hakem göz teması kurduğunda hakeme önemli bir destek sağlar.

Hakemin, oyuncunun ofsayt pozisyonunda olduğundan ve aktif oyunda yer aldığından emin olduğu, fakat yardımcı hakemin bayrak kaldırmadığı gibi az rastlanan durumlarda hakem, ofsayt ihlalini cezalandırmak için son sorumluluğu almalıdır. Benzer şekilde, yardımcı hakemin ofsayt bayrağını kaldırdığı fakat hakemin oyuncunun ofsayt pozisyonunda olmadığını ve aktif oyunda yer almadığını düşündüğü yine az rastlanılan durumlarda hakem bayrağı görmezden gelmeli ve oyunun devam etmesine izin vermelidir.

Saha dışı top

1. Yardımcı hakemlere, topun oyun alanı dışına çıkması ile birlikte yardımcı hakemin bayrak işaretinin açık bir şekilde doğru başlangıcı ve yönü göstermesi gerektiği hatırlatılmalıdır. Kesin taç atışı durumlarında yardımcı hakem, doğrudan yönü gösterebilir (tüm taç çizgisi boyunca). Fakat eğer yön konusunda herhangi bir şüphe varsa yardımcı hakem sadece bayrağını kaldırmalı, hakemle göz teması kurarak hakemin işaretini takip etmelidir.

Çok zor kararlarda, topun oyunda kaldığı durumlarda ihtiyatlı bir el hareketi hakeme önemli bir destek sağlayacaktır.

2. Yardımcı hakem topun oyun alanı dışında çıktığını işaret ettiği zaman (oyuncular topla oynamaya devam etse de) işareti hakem görene kadar tutmalıdır.
3. Top kaleye girerse:

Geçerli bir golün kaydedildiğinin doğrulanması için yardımcı hakem orta çizgiye doğru taç çizgisinden kesin bir hareket göstermelidir. Sınır çizgileri durumunda, topun kale çizgisini tamamen geçtiğini belirtmek için yardımcı hakem bayrağını kaldırmalı (fakat bayrağı sallamayacak), hakemle göz teması kurmalı ve sadece ondan sonra orta çizgiye doğru hareket etmelidir.

Eğer onun düşüncesine göre gol doğru şekilde kaydedilmemişse, yardımcı hakem sabit durmalı ve işaretini belli etmelidir. Hakem, daha sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsa danışabilir.

Fauller/İhlaller

1. Yardımcı hakem, maçın hakemine göre daha iyi bir pozisyonda olduğu ve hakemin faulü net olarak göremediği durumlarda hakeme faulü (ya da sportmenlik dışı davranışı ya da saldırgan bir tutumu) gördüğünü bayrağını kaldırarak bildirmelidir. Eğer yardımcı hakemin maçın hakemine faule ilişkin olarak iletmek istediği ek bilgiler varsa ya da hakem bayrağı görmediyse, elektronik uyarı sinyali kullanılmalıdır, fakat sadece az önce verilen bayrak işaretini tamamlamak için.

Yardımcı hakemin bu davranışı, ceza sahası içinde yapılanlar dahil uygun tüm fauller için de uygulaması gerektiği vurgulanmalıdır.

Buna ek olarak yakın çevresinde meydana gelen faullerin farkında olduğunun ve bu faulleri bildirdiğinin görülmesinde yarar olduğu ve bu uygulamanın tavsiye edildiği kabul edilmektedir. Kural 12'deki fauller için bayrak kaldırıldığında, bayrak açılmış olmalı ve ofsayt işaretinden farklı olarak sallanmalıdır.

2. Herhangi bir faul için kaldırılan bayrak, hakem tarafından görülmediyse ya da faulü yapan takım avantaj elde etmişse yardımcı hakem, işaret hakem tarafından görülene kadar işaretini vermeye devam eder.

3.Yardımcı hakemin göz teması ve ihtiyatlı el hareketi, faulün şekli, bir sonraki hareket gibi bilgileri maçın hakemine iletmesinde yardımcı olabilir. Bu da hakemin danışmak için yardımcı hakemin yanına gelmesi gerekliliğini azaltacaktır.

Maçın hakemi ile yardımcı hakem arasında doğrudan danışılacak bir durum ortaya çıkarsa, olayın ne olduğu, hangi oyuncuların yer aldığı, tam yeri, önerilen ceza ve oyunun yeniden başlaması ile ilgili kısa bilgi verilmelidir. Bu gibi durumlarda yardımcı hakemin maçın hakemine doğru 4-5 metre yaklaşması tavsiye edilir.

Konuşma esnasında, hakemin ve yardımcı hakemin yüzü oyun alanına dönük olmalıdır. Bu özellikle, konuşulanların diğer kişilerce duyulmasının önlenmesi açısından uygundur.

4. Yardımcı hakem tarafından görülen ve işaret edilen saldırgan davranışlar, hakem tarafından Oyun Kuralları'na uygun olarak değerlendirilmelidir. Eğer oyun, disiplin cezası nedeniyle durdurulmuşsa (işaret hemen görülmemiş ve oyun devam etmiş olsa da), oyun Kurallara uygun olarak (serbest vuruş/penaltı vuruşu) yeniden başlatılmalıdır. Fakat eğer yardımcı hakemin işareti hemen görülmemişse ve oyun bir sonraki durum için yeniden başlatılmışsa, ihlali yapan oyuncuya uygun disiplin cezası verilir.

5. Maçın hakeminin yardımcı hakemden ceza sahası sınır çizgisine yakın yerde meydana gelen faulün tam yerine ilişkin bilgi istemesi durumunda, yardımcı hakem aşağıdaki şekillerde hareket etmelidir:

- a. Eğer faul, ceza sahası içinde yapılmışsa – yardımcı hakem köşe bayrağına doğru görünür şekilde taç çizgisi boyunca hareket eder.
- b. Eğer faul, ceza sahası dışında yapılmışsa –penaltı alanının sınırı ile aynı hizaya hareket eden yardımcı hakem sabit kalır.

Hakemlerin Açıkça Hatalı Görünen Disiplin Kararları

Eğer dördüncü hakem ya da yardımcı hakemlerden biri, hakemin açık bir şekilde hatalı disiplin kararı verdiğini fark ederse (örneğin; ikinci sarı kartını gören oyuncunun oyundan ihraç edilmemesi, yanlış oyuncuya sarı ya da kırmızı kart gösterilmesi), hemen müdahale etmelidirler (bayrak, uyarı sinyali ya da hatta oyun alanına girerek). Bu gibi bir olayda diğer yardımcı hakem de (ya da dördüncü hakem) gerekirse yardımcı olmalıdır. Bu sorumluluklara ilişkin hataların meydana gelmemesi ve hakem ekibinin cezalandırılacak oyuncuları hemen belirlemesi ve uygun cezayı vermesi çok önemlidir.

9.15 metre Kontrolü

Eğer bir hakem, serbest vuruşta topa olan 9.15 metrelik mesafenin kontrolü için oyun alanında yardımcı hakemden yardım talep ederse, yardımcı hakem 9.15 metreyi fiziksel olarak ölçmez, fakat topun pozisyonu ile kontrolü gösterir. Yardımcı hakemin sahadaki bu istisnai duruşu, sadece yardımcı hakeme yakın serbest vuruşlar için talep edilir.

Yardımcı Hakemin Pozisyonu

Ceza sahasına yakın serbest vuruş

Ceza sahasına yakın serbest vuruşlarda, yardımcı hakem kale çizgisini de görecektir şekilde sondaki ikinci savunma oyuncusu ile aynı hizada (ofsaydı kontrol ederek) pozisyon almalıdır. Maç hakemi ise, topu ve barajı kontrol etmelidir.

Ofsayt sonrası

Ofsayt için bir serbest vuruş verildiyse, işareti veren yardımcı hakem oyunun yeniden başlatılması için topun konulacağı nokta ile aynı hizada pozisyon almalıdır. Daha sonra ise ofsaydı (sondan ikinci savunma oyuncusu seviyesinde) değerlendirmek için hemen kendi önceliği olan pozisyonunu almalıdır.

Kale vuruşu ve kale vuruşu onayı

Kale vuruşu için ve kaleci kendi ceza sahası içerisinde topa sahipse, yardımcı hakemin duruma bağlı olarak topun doğru olarak yerleştirilip yerleştirilmediğini ya da kalecinin topu elinden bırakmadan önce 16 metre çizgisini geçmediğini kontrol etmesi tavsiye edilir. Bu uygun durumlarda yapılmalıdır (örneğin; ceza sahası yakınındaki en son ikinci savunma oyuncusu). Sonraki oyunda ofsayt kararı, öncelikli konudur.

Köşe Vuruşu

Köşe vuruşu için yardımcı hakem kale çizgisi hizasında bayrağın gerisinde pozisyon almalıdır.

Penaltı Vuruşu

Oyunun normal akışında verilen penaltı vuruşu için, yardımcı hakem, kale çizgisinin ceza sahası sınır çizgisi ile birleştiği yerde pozisyon almalıdır.

Maçın galibini belirleyecek penaltı vuruşları için yardımcı hakemlerden biri kale çizgisinin kale alanı sınır çizgisi ile birleştiği yerde dururken diğer yardımcı hakem de orta yuvarlakta oyuncuları kontrol etmelidir. Hakem, kalecinin kale çizgisinden ileriye doğru yapacağı herhangi bir hareketi belirlemek için kale çizgisindeki yardımcı hakemin ve kendinin görevini belirlemelidir. Hakemler ve yardımcı hakemler, ayrıca “hareketsiz” kalecinin kale alanı sınır çizgisi ile birleşen kale çizgisindeki pozisyonda kalması gerektiğini unutmamalıdır.

Oyuncu Değişikliği

UEFA maçları için, oyuncu değişikliği hakemle birlikte dördüncü hakem tarafından da izlenecektir. Yardımcı hakemin orta saha çizgisini geçmesine gerek yoktur.

Bayrak Teknikleri

Yardımcı hakemin, bayrağı oyun alanına yakın olan elinde tutması ve hareket yönünü değiştirdikçe bayrağı tuttuğu elini de değiştirmesi tavsiye edilir, böylelikle hakem bayrağı her zaman görebilir. UEFA üye federasyonlara yeni yardımcı hakemleri bu şekilde bilgilendirmeleri önerilir, fakat bu teknik deneyimli yardımcı hakemler için zorunlu değildir.

Hakem gözlemcisi, yardımcı hakemin performansını kararlarının doğruluğuna göre değerlendirmeye devam edecektir.

Taç Atışı Sorumluluğu

Yardımcı hakem, taç atışının doğru şekilde yapılması sorumluluğunun maçın hakemi ve yardımcı hakem arasında paylaşıldığını, hakemin taç atışında ellerin doğru kullanımına bakarken yardımcı hakemin Oyun Kurallarına uygun olarak ayakların durumuna baktığını (taç

çizgisi üzerinde ya da gerisinde) unutmamalıdır. Ancak, hakemler kendi pozisyonlarında hatalı bir atış belirlemişlerse buna göre davranmak için tüm sorumluluğu alırlar.

Kale Filelerinin Kontrol Edilmesi

Kale fileleri, takımlar ısındıktan ve maç başlamadan önce oyun alanını terk ettikten sonra ve ayrıca devre arası sonunda kontrol edilmelidir (hakem, kontrolden yardımcı hakemlerin mi yoksa dördüncü hakemin mi sorumlu olacağını belirlemelidir).

UEFA Hakemler Komitesi Temmuz 2007

Bu talimatnamenin bir sonraki güncellemesi, 2007 Eylül ve 2008 Şubat sonunda uefa.com web sayfasında yer alacaktır.

Bu kitapçık, Temmuz 2008'de uygun şekilde güncellenecektir.